

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Сардори Академияи Вазорати корҳои
доҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон,
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент,
генерал – майори милитсия

Насуриён П.А.

2025 сол

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Файззода Моҳинав Раҷаб дар мавзуи “Икишофи институти никоҳ дар Тоҷикистони шӯравӣ ва пасошӯравӣ: таҳқиқоти назариявӣ ва таърихӣ-ҳуқуқӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат пешниҳод шудааст

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсияи Файззода Моҳинав Раҷаб дар мавзуи “Икишофи институти никоҳ дар Тоҷикистони шӯравӣ ва пасошӯравӣ: таҳқиқоти назариявӣ ва таърихӣ-ҳуқуқӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат, ки аз рӯйи он ба шурои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз санаи 7 январи соли 2022, №15/шд ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҷимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад.

Мубрами мавзуи таҳқиқот. Барои таҳкими институти никоҳ ва оила, давлатҳо бояд барномаҳои мукаммали сиёсӣ ва иҷтимоиро тарҳрезӣ ва татбиқ кунанд, ки мутобиқ ба талаботи замони муосир ва эҳтиёҷоти иҷтимоии ҷомеа бошад. Маҳз чунин барномаҳое, ки ба таҳкими оила, ҳуқуқи зану мард, ҷамоҳангии муносибатҳои оилавӣ ва маърифати ҳуқуқӣ дар ҷомеа равона мешаванд, метавонанд боиси беҳбудии вазъи оилавии кишварҳо шаванд. Системаи таълими оилавӣ, ки муҳимтарин мақсадро дар таълими маърифати оилавӣ ва оморасозии ҷавонон барои таҳқиқи масъулona ва оқилона дар бораи оила ва никоҳ таъмин мекунад, метавонад манбаъи пешрафт ва рушди муносибатҳои оилавӣ гардад. Фарҳанги оилавии ҳар як миллат бояд ҳамчун бахши муҳими таърихи ва иҷтимоии он эҳтиёт карда шавад. Бо вуҷуди ҳама, ки манбаъҳои ғарбии таъсиргузор, технологҳои муосир ва равандҳои ҷаҳонишавӣ барои ҳаёти оилавӣ эҳод мекунанд, он чи ки муҳим аст – ин аст, ки оила ҳамчун асоси иҷтимоии ҷомеа бояд бо қувваи қонун ва тамоюлҳои хуби иҷтимоии кишварҳо муҳофизат ва ҷимоя карда шавад. масъалаи дигар, ки аҳамияти бузург дорад, ин таъмини

ҳуқуқи ҳар як аъзои оила, бахусус занон ва кӯдакон мебошад. Барномаҳои муайяни давлатӣ ва ҳуқуқӣ, ки ба ҳимояи ҳуқуқи зану кӯдак, таъмини баробарии гендерӣ ва дастгирии иқтисодии оила равона мешаванд, метавонанд имконияти фароҳам овардани зиндагии беҳтар ва муҳити оилавии солимро таъмин кунанд. Вадати ин масъала дар шароити муосир, ки ба занон ва кӯдакон ҳамчун гурӯҳи осебпазир дар оила таҳдид мекунад, ҳарчи бештар ба назар мерасад.

Маҳз тавассути ташкили сиёсатҳои дуруст ва инноватсионӣ дар соҳаи оила, ки ҳамзамон дарбар мегиранд талаботи иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва иқтисодӣ, метавон масъалаҳои оилавиرو ба сарҳадҳои нав барорем. Ислоҳоти ҷиддӣ дар соҳаи қонунгузорӣ, ки ба тағйирот ва тақмили муҳити оилавӣ рабт дорад, бояд пайваста ба талаботи замон мутобиқ карда шаванд. Дар анҷом, ҳар як давлат ва ҷомеа ба муқобили бо оила ва никоҳ муносибат кунанда, масъулияти бузурге барои беҳтар кардани вазъи оилавӣ ва таҳкими оила дар ҷомеа дошта бошад. Ин роҳи таҳкими мустаҳкам ва пешрафти устувори насл ва ҷомеаи тамоми миллатҳо хоҳад буд.

Дараҷаи асоснокии гузориши илмӣ, хулосаю пешниҳод, ки дар диссертатсия оварда шудааст. Дараҷаи асоснокии гузориши илмӣ ва хулосаю пешниҳодҳои дар диссертатсия овардашударо метавон дар сатҳи баланд ва бо далелҳои қавӣ муайян намуд. Муаллиф дар таҳқиқоташ масъалаҳоро аз ҷиҳати назариявӣ ва амалии дақиқ ва объективӣ баррасӣ намуда, дар доираи манфиати давлат ва рушди фаъолияти қонунгузории касбӣ мавзӯҳоро таҳлил кардааст. Баррасии мавзӯ дар контексти вазъи имрӯзи қонунгузории ҷумҳурӣ ва усулҳои амалии ҳифзи ҳуқуқ дар якҷоягӣ бо пешниҳоди роҳҳои ҳалли мушкилот нишон медиҳанд, ки рисола ба пуррагӣ мақсад ва вазифаҳоро амалӣ кардааст. Навгонии илмии диссертатсия дар он ифода меёбад, ки муаллиф дар таҳқиқоташ кӯшиш кардааст, то ба таври амиқ ва всеҷониба масъалаи институти никоҳро дар заминаи ҳуқуқи Тоҷикистон, ҳамзамон бо таҷрибаи ҳуқуқии давраи шӯравӣ, таҳлил кунад. Ба ин тартиб, тадқиқот як бознигари ҷадид ва мукаммали қонунгузории кишвар дар масъалаи никоҳро дар замони муосир ва таърихи ҳуқуқии он пешкаш мекунад.

Илова бар ин, муаллиф дар тадқиқоташ мушаххас мекунад, ки дар замони муосир танзими ҳуқуқии институти никоҳ ва муодила кардани мафҳумҳо бо шароити нави иҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ зарур аст. Ба ҳамин мансуб, он категорияҳо ва принципҳои, ки дар таърихи ҳуқуқи Тоҷикистон ва ҳуқуқи шӯравӣ мавҷуд буданд, бояд бо таҳаввулоти замон мутобиқ шаванд, то ин ки самаранокии қонунгузорӣ ва амалишавии он дар ҷомеа таъмин карда шавад. Навгонии таҳқиқот дар он аст, ки муаллиф аввалин маротиба дар диссертатсия ба таҳлили комплекси институти никоҳ дар контексти ду низоми ҳуқуқии мухталиф (шӯравӣ ва муосир) мегузарад. Ин таҳқиқот на танҳо як назари ҳуқуқии

хосро пешниҳод мекунад, балки таваҷҷуҳро ба рушди системаи қонунгузорӣ ва татбиқи принципҳои асосии ҳуқуқӣ, ки дар оянда барои тақмили масъалаи никоҳ ва оила дар Тоҷикистон муҳим аст, ҷалб менамояд. Ҳамчунин, ҳулосаи илмии диссертатсия нишон медиҳад, ки баррасии масъалаи институти никоҳ дар замони муосир ва таҳлили таъсири қонунҳои шӯравӣ метавонад ба беҳтар кардани раванди қонунгузорӣ ва рушди равандҳои ҳуқуқии Тоҷикистон кӯмак расонад.

Идома ёфтани таҳқиқоти диссертатсия бо мукаммали таҳлил кардани шаклҳои нави никоҳ дар замони муосир ва таъсири онҳо ба ҷомеаи ҳуқуқӣ ва иҷтимоии Тоҷикистон, наwgониҳои зиёдро дар назар мегирад. Муаллиф таваҷҷуҳро ба таҳаввулоти иҷтимоии амиқ ва баъзе тағйироти ҳуқуқии дар қонунгузории кишвар, ки ба мақсадҳои асосии институти никоҳ ва сохторҳои оилавӣ таъсир мерасонанд, ҷалб кардааст. Ба ин мансуб, он бахшҳои ҷадиди қонунгузорӣ, ки ба муносибатҳои никоҳӣ дар замони муосир мутобиқ шудаанд, таҳлил ва пешниҳод шудаанд.

Наwgонии илмии таҳқиқ ва саҳеҳияти натиҷаҳои гирифташуда. Навоварии илмиро интиҳоби мавзӯ, равиши таҳлили он бо назардошти баррасии масъалаҳои баҳсталаб муайян мекунад. Таҳқиқот нишон медиҳад, ки як бахши муҳимми наwgониҳои қонунгузории шӯравӣ дар соҳаи никоҳ ва оила дар марҳилаҳои аввали таърихии он барои мутобиқ кардани муносибатҳо бо шароити нави иҷтимоии иқтисодии баъди инқилобҳои 1917-ум буд. Аммо, дар баъзе мавридҳо, бо вучуди ислоҳоти ҳуқуқӣ, на ҳама масъалаҳо дар ҷодаи татбиқи амалии қонунҳо дуруст ва самаранок ҳал гардидаанд. Таҳлили муфассали санадҳои ҳуқуқии солҳои 1920-40-ум ва 1950-60-ум нишон медиҳад, ки ҳарчанд дар низоми ҳуқуқии шӯравӣ намоишгари тартиботи ҳуқуқии оилавӣ ва никоҳ мукамал гашт, аммо ба омилҳои сиёсӣ ва иҷтимоии мураккаб дар баробари мутобиқ кардани принципҳои оилавии наv бо талаботи ҷомеа бояд диққат дода мешуд. Навгониҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он ифода меёбад, ки таҳлили қонунгузории ҷорӣ Тоҷикистон дар замони муосир ва тағйиротҳои вобаста ба институти никоҳ дар контексти фарҳанги миллӣ ва шароити ҳозираи ҷомеа ҳамоҳангии назариявии ба қонунгузории оилавӣ ва муосир бо дарназардошти навигариҳои иҷтимоии ҷаҳониро меҷӯяд. Бахусус, ишора ба он аст, ки дар қонунгузории имрӯзаи Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаи никоҳи ҳамчинсҳо ва ё одамоне, ки чинсашонро иваз мекунанд, ба аҳамияти муҳим таҳаввул ёфтааст, ки то ҳол дар қонунгузории миллӣ ҳатто ҳеҷ гуна баҳо ё маҳдудияти аниқ намоиш намеёбад. Баръакси қонунҳои муосири ҷаҳонӣ, ки дар онҳо барои амал кардани чунин никоҳҳо муқаррароти аниқ вучуд дорад, дар Тоҷикистон ин масъала мувофиқи қонунгузории ҷорӣ ҳеҷ гуна шакл ва маҳдудият пайдо намекунад. Ин ҳолат муҳокима ва таҳлили амиқро барои зарурати таҳрири қонунҳои оилавӣ ва таҳқиқи таъсири онҳо дар ҷомеа тақозо мекунад. Аз нуқтаи

назарии методологӣ, таҳқиқи ҷиддӣ ва илмии таҳаввулоти институти никоҳ дар таърих, хусусан, гузариш аз меъёрҳои динӣ ва ҳуқуқи оилавии аввала ба қонунҳои шуравӣ ва баъдан ба низоми муосири Тоҷикистон, як нишонаи асосии навгониҳои диссертатсия мебошад. Муаллиф дар таҳқиқоташ ба самти таҳқиқи давраҳои гуногуни ҳуқуқи оилавии Тоҷикистон ва тағйироти табиӣ қонунгузорӣ ва амалиёти ҳуқуқии он, ки ба ин соҳа таъсир мерасонанд, диққат додааст. Бинобар ин, мутобиқ кардани қонунгузориҳои оилавии Тоҷикистон бо таҳаввулоти байналмилалӣ ва шароити муосир, хусусан дар бахши тадбиқи арзишҳои ҷамъиятии нав ба манфиат аст, ки барои мукамалӣ ва мувозинат кардани институтҳои никоҳ ва оила дар ҷомеа зарур мебошад. Ба назар мерасад, ки таҳқиқи қонунгузориҳои шуравӣ ва баъдан интиқол додани он ба муосир маҳз дар заминаи ҳуқуқи оилавӣ ва дарки мутобиқшавии он бо талабот ва арзишҳои нави ҷомеа, як навгониҳои илмиву ҳуқуқии ба назар намодаи ин тадқиқот аст. Ин таҳқиқот ба ҷанбаҳои назариявии ислоҳот дар қонунгузориҳои оилавӣ ва никоҳ дар кишвар диққат дода, вазъияти амиқ ва ҳамоҳангии муносибатҳои оилавиро бо шартҳои мутобиқи имрӯзаи ҳуқуқи Тоҷикистон таҳлил мекунад.

Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия.

Аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он ифода меёбад, ки ҳулосаҳо ва пешниҳодҳои бадастомада кӯмак мерасонанд дар ҳалли фасли як қатор масъалаҳои назариявӣ ва амалии соҳаи никоҳ ва оила, ки дар марҳилаҳои гуногуни таърих ва низомҳои ҳуқуқии Тоҷикистон ва ҷаҳон ба миён омадаанд. Натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд ҳамчун заминаи муҳим барои таҳлилу ҳулосабарории мавзӯҳои назариявӣ, таърихӣ-ҳуқуқӣ, ҳуқуқи оилавӣ ва ҳуқуқи маданӣ истифода шаванд.

Аҳаммияти назариявии ин тадқиқот дар он аст, ки он маълумотҳо ва маводҳои нави илмиро пешниҳод менамояд, ки метавонад барои рушди назарияи ҳуқуқи оилавӣ ва институтҳои ҳуқуқи оилавӣ дар кишварҳои гуногун, аз ҷумла Тоҷикистон, муҳим бошанд. Ҳулосаҳо ва пешниҳодҳои дар натиҷаи таҳқиқот бадастомада метавонанд дар омӯзиши масъалаҳои назариявии ҳуқуқи инсон, ҳуқуқи давлат ва ҳуқуқи маданӣ кӯмак кунанд, ва ё барои такмили назарияҳои мавҷудаи илмии ҳуқуқшиносӣ манбаи илҳом бошанд.

Аҳаммияти амалии таҳқиқот ба он мебарояд, ки натиҷаҳои дар диссертатсия овардашуда метавонанд дар фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ ва такмили қонунгузориҳои кишвар истифода шаванд. Аз ҷумла, ҳулосаву пешниҳодҳои дар таҳқиқот пешниҳодшуда метавонанд дар такмили қонунгузориҳои оилавии Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо ворид кардани тағйиру иловаҳо ба Кодекси оилаи Ҷумҳурӣ ва таҳияи санадҳои нави ҳуқуқӣ, нақши муассир бозанд. Ҳамчунин, натиҷаҳо метавонанд барои таҳия ва қабули стратегияҳо ва концепсияҳои давлатӣ дар соҳаи оила ва никоҳ

мусоидат кунанд, ки ба рушди устувор ва созандаи институтҳои оилавӣ дар кишвар кӯмак мерасонад.

Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, дурустӣ ва асоснокии натиҷаҳои таҳқиқ. Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот ба он низ асос меёбад, ки муаллиф дар рафти тадқиқот аниқ ва дуруст механизмҳои таҳлили муқоисавии қонунгузориҳои миллий ва байналмилалиро истифода бурда, намунаҳои амалӣ аз кишварҳои гуногун овардааст. Муқоисаи қонунгузориҳои Тоҷикистон бо системаи ҳуқуқии дигар давлатҳо дар соҳаи никоҳ, махсусан дар соҳаҳои қонунгузориҳои оилавӣ, ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқи гражданин, барои муайян кардани хатарҳо ва афзалиятҳои сиёсати ҳуқуқии Тоҷикистон муҳим мебошад.

Дар таҳқиқот, таҳлили дақиқи принципҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ва ягонагии онҳо бо қонунгузориҳои миллий назар гирифта шудааст. Муаллиф, инчунин, ба масъалаҳои муосири татбиқи ҳуқуқи оилавӣ дар Тоҷикистон таваҷҷуҳ зоҳир намуда, омилҳои таъсиррасон ба татбиқи муқаррароти қонунӣ дар соҳаи никоҳ ва оилавино таҳлил мекунад, ки ҳама якҷо эътимоднокии хулосаҳо ва пешниҳодҳо таъмин мекунанд.

Аз нуқтаи назари амалии таҳқиқот, хулосаҳои бадастомада метавонанд ҳамчун асос барои ислоҳоти қонунгузорӣ ва барномаҳои давлатӣ дар соҳаи никоҳ ва оила истифода шаванд. Тавсияҳои муаллиф, ки дар асоси таҳлил ва муқоиса бо дигар низомҳои ҳуқуқӣ таҳия шудаанд, метавонанд барои рушд ва такмили системаи қонунгузориҳои Тоҷикистон дар соҳаи оилавӣ ва никоҳ мусоидат намоянд. Барои мисол, тавсияҳо дар бораи баррасии масъалаҳои мураккаби никоҳ, ба монанди ҳуқуқи никоҳ байни шахсони ҳамҷинс, иваз кардани ҷинс ва қонунгузориҳои дар заминаи онҳо, дар фаъолияти ҳуқуқӣ ва қонунгузориҳои оилавӣ аҳамияти назаррас доранд.

Саҳми шахсии доктараби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқ. Саҳми шахсии муаллифи диссертатсия дар таҳқиқоти мазкур ба сатҳи нагонии илмӣ ва аниқкориҳои мавзӯи тадқиқот вобаста аст. Муаллиф дар шеваи таҳқиқот, таҳлили амиқ ва дуруст оид ба тақсимои таърихии институтҳои оилавӣ, махсусан ташаккули никоҳ дар Тоҷикистон дар давраи шӯравӣ ва соҳибистиқлол, назарияҳои ҳуқуқӣ ва қонунгузориҳои оилавӣ ба таври муассир ба бозсозии тамоми саҳифаҳои илми ҳуқуқӣ саҳм гузоштааст. Муаллиф дар таҳқиқот на танҳо ба таҳлили таърихии ташаккули никоҳ, балки ба таҳаввулоти ҳуқуқии он дар замони муосир низ таваҷҷуҳ зоҳир кардааст, ки ин боиси рушди навини илми ҳуқуқи оилавӣ ва ташаккули назарияҳои муосир дар ин соҳа шудааст. Вобаста ба ин, аҳамияти ҷалби назарияҳои ҳуқуқии таҳаввулоти қонунгузориҳои мамлакат, инчунин рӯйдодҳои муосири ҷаҳонӣ ва сиёсӣ, ки таъсир мерасонанд, дар баррасии тадқиқот алоқамандии муҳим доранд.

Саҳми шахсии муаллиф дар он зоҳир мешавад, ки вай тавонистааст мушкилот ва камбудии ҷойдошта дар соҳаи қонунгузориҳои оилавино

ошкор намуда, барои решакуни ва такмили қонунгузори пешниҳодҳои ҷиддии назариявӣ ва амалиро пешниҳод кунад. Муаллиф дар ҳамкориҳои мусоиди худ бо коршиносони соҳа дар доираи конференсияҳои илмӣ-назариявӣ ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ, инчунин дар таҳияи мақолаҳои илмӣ, тавсияҳо ва роҳнамоҳо ба масъалаҳои хос дар соҳаи ҳуқуқи оилавӣ саҳми назаррас гузоштааст. Ғайр аз ин, муаллиф дар рафти таҳқиқоти диссертатсионӣ тавонистааст ба масъалаҳои муҳим ва мубрами ҷамъиятӣ, ба монанди таъшаққули ва навсозии қонунгузории оилавӣ дар замони муосир ва мувофиқа бо стандартҳои байналмилалӣ рӯ ба рӯ шавад. Пешниҳоди таҷдиди муқаррароти қонунгузории оилавӣ, дар муқоиса бо таҳаввулоти ҳуқуқӣ ва ҳамоҳангии онҳо бо назарияҳои ҷаҳонӣ, саҳми асосии муаллифро нишон медиҳад. Интизор меравад, ки хулосаи таҳқиқоти диссертатсионӣ ва тавсияҳои бадастомада, бо таъба саҳми шахсии муаллиф, дар таҳаввули институти никоҳ ва қонунгузории оилавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар кишварҳои ҳешаву ҳамсоя нақши муҳиме дошта бошанд.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Доир ба мавзӯи диссертатсия ва моҳияти он диссертант 11 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла, 6 адади онҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 4 мақола дар нашрияҳои дигар ба таъба расонидааст. Аз ҷумла:

I. Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп шудаанд:

[1–М]. Файзова, М.Р. Анъанаҳои таърихии итҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ дар инкишофи институти никоҳ дар ҳуқуқи шӯравӣ [Матн] / У.А. Азиззода, М.Р. Файзова // Давлатшиносӣ ва ҳуқуқи инсон. – 2023. – №1 (29). – С. 35-41.

[2–М]. Файзова, М.Р. Нақши анъанаҳои таърихӣ-ҳуқуқӣ дар инкишофи институти никоҳ дар ҳуқуқи шӯравӣ [Матн] / У.А. Азиззода, М.Р. Файзова // Маҷаллаи академии ҳуқуқ. – 2023. – №2 (46). – С. 44-52.

[3–М]. Файзовав, М.Р. Баъзе ҷанбаҳои назариявии институти никоҳ дар ҳуқуқи шӯравӣ [Матн] / У.А. Азиззода, М.Р. Файзова // Давлатшиносӣ ва ҳуқуқи инсон. – 2023. – №2 (30). – С. 86-100.

[4–М]. Файзова, М.Р. Баъзе масъалаҳои инкишофи қонунгузории оила дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / У.А. Азиззода, М.Р. Файзова // Маҷаллаи академии ҳуқуқ. – 2024. – №4 (52). – С. 53-61.

[5–М]. Файзова, М.Р. Инкишофи мафҳум, моҳият, таъиноти иҷтимоӣ ва нақши никоҳ дар ҳаёти давлатӣ, ҷамъиятӣ ва шахсӣ [Матн] / М.Р. Файзова // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон / Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – 2024. – № 10. Қисми II. – С. 231-239.

[6–М]. Файзова, М.Р. Таҳаввули вазъи ҳуқуқии бастан ва бекор кардани ақди никоҳ дар давраи шӯравӣ [Матн] / М.Р. Файзова, Ф.А.

Бобохонов // Маҷаллаи илмӣ-назариявӣ «Ахбори ДДҲБСТ» / Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – 2024. – №4 (101). – С. 28-37.

II. Мақолаҳои илмие, ки дар дигар нашрияҳои илмӣ чоп шудаанд:

[7–М]. Файзова, М.Р. Асосҳои назариявӣ-методологӣи институти никоҳ дар ҳуқуқи шӯравӣ [Матн] / М.Р. Файзова // Фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ. – 2022. – №2 (июл-декабр). – С. 92-99.

[8–М]. Файзова, М.Р. Инкишофи институти никоҳ дар ҳуқуқи шӯравӣ [Матн] / М.Р. Файзова // Масъалаҳои назариявӣи ташаккули фарҳанги ҳуқуқи инсон дар Тоҷикистон: маводи конференсияи байналмилалӣи илмӣи назари явӣ (5-уми декабри соли 2023) // Зери таҳрири доктори илмҳои ҳуқуқши-носӣ, профессор Мирзозода П.З. – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2023. – С. 646-655.

[9–М]. Файзова, М.Р. Инкишофи вазъи ҳуқуқии тарафҳои ақди никоҳ [Матн] / М.Р. Файзова // маводи конференсияи ҷумҳуриявӣи илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Конституция как фактор стабильности государства» (Конститутсия ҳамчун омилҳои устувории давлат) (25 октябри соли 2024). – Душанбе, 2024. – С. 117-121.

[10–М]. Файзова, М.Р. Баъзе масъалаҳои ташаккули институти никоҳ дар низомии ҳуқуқи шӯравӣ [Матн] / М.Р. Файзова // Паёми Донишқадаи омӯзгории Тоҷикистон дар ноҳияи Рашт / Бахши илмҳои ҳуқуқ, таърих ва иқтисод. – 2024. – №1 (1). – С. 81-89.

[11–М]. Инкишофи мафҳуми никоҳ ва нақши он дар ҳаёти давлатӣ, ҷамъияӣ ва шахсӣ [Матн] / М.Р. Файзова // Ҳуқуқи инсон: масъалаҳои назарӣ ва амалӣ // Маводи конференсияи байналмилалӣи илмӣи назариявӣ бахшида ба рӯзи байналмилалӣи ҳуқуқи инсон, 30-юмин солгарди қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва эълон гардидани соли 2014 ҳамчун «Соли маърифати ҳуқуқӣ» (6-уми декабри соли 2024) / Зери таҳрири доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор Мирзозода П.З. – Душанбе: Сомон Принт, 2024. – С. 586-591.

Теъдоди маводи ҷопшуда ба банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, № 267 (бо тағйири иловаҳо аз 26 июли соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Арзёбии мазмунӣ диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он. Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Дар муқаддима аҳаммияти мавзӯи таҳқиқшаванда асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши он арзёбӣ гардида, объекту мавзӯи таҳқиқот, ҳадафу вазифаҳои он, асосҳои назариявӣи методологӣ, навгониҳои илмӣ ва аҳаммияти назарию амалӣ муайян карда шудаанд.

Нақшаи таҳқиқоти диссертатсионӣ ва сохтори таркибии он маҷмуи саволхоро дар бар мегирад, ки барои ҳалли масъалаи мавриди омӯзиш зарур мебошад. Муаллиф тавонистааст, ки дар доираи ду боб ва ҳашт зербоб моҳияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсиониро пурра муҳокима ва ошкор намояд.

Сохтори рисолаи илмӣ. Диссертатсия аз муқаддима, ду боб, 8 зербоб, хулоса ва номгӯи адабиёт (маъхазҳо) иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия 182 саҳифаро дар бар мегирад.

Дар муқаддимаи диссертатсия, мубрамиати мавзӯии таҳқиқот ба таври амиқ асоснок карда шудааст. Муаллиф нишон медиҳад, ки оила ва никоҳ ҳамчун институти муҳим ва таъсирбахш дар ҳаёти ҷомеа, дар ҳамаи давраҳои таърихӣ ва сиёсӣ аҳамияти худро нигоҳ доштаанд. Дар замони муосир, бо таҳаввулотӣ иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва ҳуқуқӣ, масъалаҳои марбут ба никоҳ ва оила дар Тоҷикистон ва ҷаҳон мураккаб шуда, ба таҳқиқот ва навсозии қонунгузорӣ ниёз доранд. Ин мавзӯ дар доираи мутобикати қонунҳои миллӣ ба меъёрҳои байналмилалӣ ва фарҳанги миллӣ аҳамияти калон касб мекунад.

Сатҳи омӯзиш ва таҳқиқоти ба анҷом расонида, нишон медиҳад, ки мавзӯи институти никоҳ дар илми ҳуқуқшиносӣ ва таърихи ҳуқуқи оилавӣ то ҳол таҳқиқоти амиқи комплексӣ намерасад. Муаллиф дар таҳқиқоти худ бо истифода аз манбаҳои таърихӣ ва ҳуқуқӣ, инчунин таҳлили муосири қонунгузори оилавӣ ва никоҳ, кӯшиш намудааст мушкилоти назариявӣ ва амалиро, ки дар замони муосир бо онҳо рӯ ба рӯ ҳастем, муайян ва пешниҳод кунад.

Боби якуми диссертатсия бо унвони «Мафҳум ва моҳияти институти никоҳ дар низоми ҳуқуқи шуравӣ» ба таҳқиқи масъалаҳои амиқи назариявӣ ва методологӣ, ки ба асосҳои ташкилӣ ва ҳуқуқи институти никоҳ дар замони Шуравӣ вобаста мебошанд, бахшида шудааст. Дар ин боб, муаллиф кӯшиш кардааст, ки тамоми паҳлуҳои тағйироти таърихӣ, ҳуқуқӣ ва иҷтимоии никоҳ дар Шӯравии собиқро, ки ба инкишофи низоми ҳуқуқи Тоҷикистон таъсири калон гузошта, таҳқиқ ва баррасӣ кунад.

1. Асосҳои назариявӣ-методологӣ институти никоҳ дар ҳуқуқи шуравӣ. Муаллиф, дар ин бахш, ба таҳлили назариявии асосҳои ҳуқуқи никоҳ дар низоми Шӯравӣ пардохта, миқдори қонунҳои амалкунанда ва сиёсати давлатиро дар ин соҳа омӯхтааст. Онҳо баррасӣ мешаванд, ки чӣ гуна идеологияи коммунистӣ ва сиёсати давлатӣ таъсир гузоштанд, то ки як қатор муқаррароти аниматсионӣ ва ҳуқуқӣ ба вучуд оянд, ки сабаби ташаккули институти никоҳ дар Шӯравӣ гардиданд. Ҳамчунин, таҳлил ва таҳқиқи назарияи ҳуқуқи никоҳ дар низоми Шӯравӣ нишон медиҳад, ки институтҳои ҳуқуқи никоҳ дар ин давра на танҳо аз ҷиҳати қонунгузорӣ, балки аз ҷиҳати афкори иҷтимоии умумӣ низ фарқ мекарданд.

2. Анъанаҳои таърихӣ иҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ дар инкишофи институти никоҳ. Таҳлили ин паҳлӯ дар боби аввал ба хулосаҳои амиқ оварда мерасонад, ки анъанаҳои таърихӣ иҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ дар низоми Шуравӣ на танҳо дар самти ислоҳоти ҳуқуқи никоҳ, балки дар шаклҳои нави муносибатҳо ба никоҳ ва оила таъсир гузоштаанд. Муаллиф нишон медиҳад, ки ислоҳоти ҳуқуқӣ ва расмӣтаро дар ниҳодҳои оилавӣ дар

давраи Шӯравӣ чӣ гуна ба формулаи ҳуқуқии никоҳ, шартҳои он ва бекор кардани ақди никоҳ таъсир мерасонданд.

3. Инкишофи қонунгузории Шуравӣ дар соҳаи никоҳ. Дар ин бахш, диққат ба таҳаввулоти қонунгузории оилавии Шӯравӣ бо шеваи бавучудоравии қонунҳо ва тартибҳои нави бастан ва бекор кардани ақди никоҳ ва таъсири онҳо дар рушди ҳуқуқии кишвар гузошта мешавад. Қонунгузории Шӯравӣ, ки муҳтавои он марбут ба татбиқ ва эҳё намудани амалҳои ислоҳотии оилавӣ мебошад, дар давраҳои мухталиф ба монанди солҳои 20-30-ум, 50-60-ум ва 70-80-ум ба суръат рушд кардааст. Ваҷност ва таҷрибаи ҳуқуқии қонунҳои Шӯравӣ дар соҳаи никоҳ дар рушду такмили қонунгузории оилавии Тоҷикистон дар замони соҳибистиклолӣ, тавре ки дар таърихи баъдӣ ба назар мерасад, нақши калони худро мегузорад.

4. Тааххулотҳои вазъи ҳуқуқии бастан ва бекор кардани ақди никоҳ дар давраи Шуравӣ. Дар ин бахш, таҳқиқи ба анҷом расидани тадқиқотҳо ва тадриҷан тағйир ёфтани шаклҳои ҳуқуқии бастании никоҳ ва бекор кардани ақди никоҳ дар Шӯравӣ баррасӣ мешавад. Муаллиф ба таҳлили муносибатҳо ва қонунҳо, ки ба бекор кардани ақди никоҳ дар Шӯравӣ дахл дошта, ҳислатҳои ҳуқуқии ин шаклҳоро арзёбӣ мекунад. Барои ин, мавзӯи бекор кардани ақди никоҳ, ки ҳар сол дар мутахассисони ҳуқуқ ва судяҳои Шӯравӣ мавриди баррасӣ қарор мегирад, бо мақсади таҳлил ва тасвири умумии вазъи ҳуқуқии ҳоси он ҳамгаро мешавад.

Боби дуюми диссертатсия бо унвони «Инкишофи институти никоҳ дар Тоҷикистон соҳибистиклол» ба таҳқиқи амиқ ва баррасии проблемаҳои муҳими ташаккул ва инкишофи қонунгузории оила дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар замони соҳибистиклолӣ ба вучуд омадааст, бахшида шудааст. Дар ин боб, муаллиф кӯшиш мекунад, ки тавзеҳи амиқ ва равшан ба паҳлуҳои муҳим ва раванди эволюсионии никоҳ дар Тоҷикистон, ки дар давраи истиклолияти кишвар ба шароити нав ва талаботи ҷомеа мувофиқ гардид, диҳад.

1. Ташаккул ва инкишофи қонунгузории оила дар Тоҷикистон. Дар ин бахш, муаллиф ба таҳлили раванди таъсиси ва такмили қонунгузории оилавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар шароити ҷаҳонишавӣ ва сиёсати мутобиқшавӣ бо талаботи байналмилалӣ қарор дошт, мебардозад. Ваҷност ва нақши қонунгузории оилавии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар танзими ҳуқуқии институти никоҳ ва оила дар замони соҳибистиклолӣ ба таври амиқ баён мешавад. Муаллиф ба ҳалли мушкилоти асосии қонунгузорӣ, ки дар таҳияи «Кодекси оила» ва дигар санадҳои муҳим ба назар мерасанд, ишора мекунад.

2. Инкишофи мафҳум, моҳият, таъйиноти иҷтимоӣ ва нақши никоҳ дар ҳаёти давлат, ҷамъият ва шахс. Муаллиф дар ин бахш кӯшиш мекунад, ки рамзи ҳуқуқии никоҳ дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҳамчун механизми асосии танзими муносибатҳои оилавӣ ва ҳифзи ҳуқуқи инсон

муайян кунад. Инчо, масъалаи самаранокии сиёсати давлат дар татбиқи қонунгузорӣ ва иштироки ҷомеа дар ҳалли масъалаҳои марбут ба оила ва никоҳ мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Вазношти «никоҳ» ҳамчун омили иҷтимоӣ, ки метавонад зиндагии шахсиро, ки на танҳо ба ҳуқуқи шахсӣ, балки ба ҳуқуқи оилавӣ ва иҷтимоии шахрвандони кишвар дахл дорад, эътибор мегирад.

3. Инкишофи вазъи ҳуқуқии тарафҳои ақди никоҳ. Таҳлили вазъи ҳуқуқии тарафҳои ақди никоҳ дар Тоҷикистон, ки ба шароити ҳуқуқӣ ва эволюсионии ҷомеа, иқтисод ва сиёсат вобаста аст, дар ин бахш амиқона дарҷ мешавад. Муаллиф нақши мард ва занро дар ақди никоҳ ва ҳуқуқи онҳо дар шароити муосири Тоҷикистон ва таъсири қонунгузори оилавӣ дар таърихи оилавии кишвар баррасӣ мекунад. Ин чараён вобаста ба ҳуқуқи мардон ва занон, ба ҷумла шартҳои никоҳ, гирифтани ҳуқуқҳои молиявӣ, тартиби эҳтиётӣ ва муҳокимаи вазъи ҳуқуқии фарзандони соҳибхитӣро дар назар дорад.

4. Сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи никоҳ. Дар ин бахш, таваҷҷӯҳи махсус ба сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи никоҳ дода мешавад. Муаллиф муҳтавои сиёсати ҳуқуқӣ ва таъсири он ба танзими қонунгузори оилавии кишварро таҳлил мекунад. Сиёсати давлат дар мавзӯҳои муҳим, ба монанди маърифати ҳуқуқии шахрвандон, камбудии мавҷуда дар қонунгузори оилавӣ ва пешниҳодот барои такмил намудани он мавриди муҳокима қарор мегирад.

5. Тағйирот ва ислоҳоти қонунгузорӣ дар самти никоҳ дар замони соҳибистиқлолӣ. Муаллиф дар ин бахш таҳлили ислоҳоти муҳим дар қонунгузорӣ ва ҷавонравии ҷорӣ дар самти никоҳ, ба монанди тақсмоти хостгорӣ ҳақиқӣ, омӯзишҳои хос ва баррасии равандҳои тағйироти қонунӣ дар соҳаҳои оилавӣ ва иҷтимоӣ, ки дар замони истиқлолият баргузор шудаанд, мекунад. Маълумоти марбут ба муқоисаи қонунгузори оилавӣ ва иқдоми ҳифзи ҳуқуқи оилавӣ дар муносибатҳои байниминтақавӣ ва байналмилалӣ низ ба таҳлил ва шиносоии механизмҳои навоҷӯӣ дар соҳаи никоҳ таъриф дода мешаванд.

6. Тавсияҳо барои такмил ва инкишофи қонунгузорӣ дар соҳаи никоҳ. Дар ин бахш, муаллиф пешниҳодҳо ва тавсияҳои амалии ҳурдо дар самти такмили қонунгузорӣ ва амалигардонии сиёсати ҳуқуқии никоҳ дар Тоҷикистон ироа мекунад. Ваҳдат ва тавсияҳо вобаста ба такмили қонунҳои оилавии Тоҷикистон, пешниҳодҳо барои ислоҳоти қонунгузори оилавӣ, барои беҳтар намудани вазъи ҳуқуқии оилавии шахрвандон, бахусус ба масъалаи кафолат додани ҳуқуқи занон ва кӯдакон дар никоҳ дар ҷомеаи муосир дар назар гирифта мешаванд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи Файззода Моҳинав Раҷаб дар мавзӯи “Инкишофи

институти никоҳ дар Тоҷикистони шӯравӣ ва пасошӯравӣ: таҳқиқоти назариявӣ ва таърихӣ-ҳуқуқӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат ба талаботи қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президента Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз 30 сентябри соли 2021, №7 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Мутобиқати таҳассусии докталаб ба дараҷаи илмӣ. Таҳассуси илмӣ Файззода Моҳинав Раҷаб ба ихтисоси илмӣ дархостшаванда 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат мувофиқат мекунад. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз ин ҷиҳат қобили дастгирӣ мебошад.

Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб доир ба диссертатсия. Новобаста аз дастоварду муваффақиятҳо ва пешниҳодҳои ҳадафмандона диссертатсияи мазкур аз норасоӣҳо ва ғалатҳое, ки хусусияти ҷузъӣ доранд ҳолӣ нест ва камбудии ҷойдошта сифати баланди илмӣ диссертатсияро коста намегардонад. Ба инобат гирифтани онҳо дар таҳқиқоти ояндаи диссертант арзёбӣ мегарданд:

1. Муаллифи диссертатсия қайд менамоянд, ки тамоми санадҳои қабулшуда дар давраи шӯравӣ аввалан ба никоҳ таваҷҷуҳ намудаанд. Боиси таваҷҷуб аст, ки дар тамоми декретҳо ва кодексҳои давраи шӯравӣ зимни номгузорӣ аввалан ба никоҳ ва баъдан ба оила таъкиқ карда шудааст. Яъне дар номи санадҳои ҳуқуқӣ мафҳуми никоҳ пеш аз мафҳуми оила оварда шудааст, ки чунин ҳолат мубрамияти никоҳро дар давраи шӯравӣ ифода мекунад. Гуфтан мумкин аст, ки ҳокимияти шӯравӣ асоси оила будани никоҳро дарк намуда, таваҷҷуҳи асосиро ба никоҳ равона сохтааст, зеро никоҳи қонунӣ ва муваффақ самаранокӣ ва устувории оилаҳоро таъмин менамояд. Маврид ба зикр аст, ки аз кишварҳои пасошӯравӣ танҳо Ҷумҳурии Қазоқистон таҷрибаи шӯравиро нигоҳ доштааст, зеро дар кишвари мазкур кодекс чунин номгузорӣ шудааст: «Кодекси Ҷумҳурии Қазоқистон оид ба никоҳ (ҳамсарӣ) ва оила». Аз ҳулосаи муаллиф маълум мегардад, ки ӯ ҷонибдори номи Кодекси оилаи ҚТ дар шакли «Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба никоҳ (ҳамсарӣ) ва оила» ҳастанд. Хуб мебуд муаллиф андешаи худро оид ба ҳамин масъала (номгузории Кодекси оилаи ҚТ) асоснок менамуданд.

2. Диссертант масъалаи бекор кардани ақди никоҳ ва зиёд будани шумораи онро дар кишварро ташвишовар меҳисобад, ки ин дар воқеъ чунин аст. Ӯ шумораи бекор гардидани никоҳҳо бо истифода аз маросим ва ё муқаррароти динӣ ё одатино, ки шумораи зиёди никоҳҳои қатъгардидаро ташкил медиҳанд ва онҳо сари вақт расман дар мақомоти давлатӣ ба қайд гирифта намешаванд ташвишовар донистааст. Аз муаллифи диссертатсия пурсида мешавад, ки барои ҳалли чунин проблема, ки дар воқеъ ҷомеаи имрӯзаи кишварро фаро

гирифтааст, яъне бекор кардани никоҳ тавассути расму маросии динӣ, чи чораҳо бояд андешида шаванд? Оид ба ҳалли ин масъала дар диссертатсия ва автореферати он мо натавонистем ҷавоби мукамалро дарёбем. Хуб мебуд, муаллиф ҳангоми ҷимояи ошкорои диссертатсия мавқеи худро изҳор менамуданд.

3. Муаллифи диссертатсия муҳимтарин вазифаҳои сиёсати демографии Тоҷикистонро таҳкими институти оила, эҳё ва ҳифзи анъанаҳои маънавию ахлоқии муносибатҳои оилавӣ, аз ҷумла, рушди низоми дастгирии машваратӣ ва равонӣ ба оила, тарғиби арзишҳои оилаҳои серфарзанд, шаклҳои ташкили оила барои кӯдакони бе парастории падару модар монда, ба амал баровардани тадбирҳои кам кардани шумораи исқоти ҳамл, баланд бардоштани уҳдадорҳои волидон оид ба таъмини сатҳи муносиби зиндагӣ ва рушди кӯдак, ташкили низоми махсуси ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдакон номбар кардааст. Вале аз чи бошад, ки ӯ масъалаи таъмини иҷтимоӣ-иқтисодии оиларо дар ин низом номбар накардааст. Агар оила аз лиҳози иҷтимоӣ-иқтисодӣ таъмин набошад, шароити арзандаи рушд надошта бошад он наметавонад солим бошад. Дар шароити норасосии иқтисодӣ оилаи солим, тарбияи дурсти фарзандон, таъмини минбаъдаи рушди оилаҳои ҷавон ва ғ. имконнопазир аст. Доир ба ин масъала мавқеи диссертантро ҳангоми ҷимояи ошкорои диссертатсия фаҳмидан меҳостем.

Эродҳо ва камбудии зикршуда, дар маҷмӯъ, аҳаммияти баланди назариявӣ амалии диссертатсияи мақурро коста намегардонанд ва танҳо аз мубрами он шаҳодат дода, хусусияти тавсиявӣ ба мувоҳидавӣ доранд.

Автореферати диссертатсия тибқи тартиби муқарраршуда барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат таҳия гардида, мазмунӣ асосии қори таҳқиқро инъикос менамояд ва дар он натиҷаҳои назарраси илмӣ асоснок гардида, шарҳи пурраи худро ёфтаанд.

Хулосаи умумӣ оид ба диссертатсия. Хулоса, диссертатсияи Файззода Моҳинав Раҷаб дар мавзӯи “Иқшофи институти никоҳ дар Тоҷикистони шӯравӣ ва пасошӯравӣ: таҳқиқоти назариявӣ ва таърихӣ-ҳуқуқӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат дар сатҳи зарурии илмӣ анҷом ёфта, аз ҷиҳати мазмун ба талаботи мавҷуда мутобиқ мебошад.

Диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ буда, муаллифи он ба дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат сазовор мебошад.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 76-79 ва 81-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 (бо тағйиру иловаҳо аз 26 июли соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, таҳия ва пешниҳод шудааст.

Диссертатсия ва автореферат дар семинари васеи илмӣ-назариявии кафедраи фанҳои давлатӣ-ҳуқуқии факултети №2 Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ шудааст. Дар семинар 14 нафар иштирок намуданд: натиҷаи овоздихӣ: «тарафдор» - 14 нафар, «зид» - нест, «бетараф» - нест. Суратҷаласаи семинарии васеи илмӣ-назариявӣ таҳти №2 аз 25 августи соли 2025.

Тақризи муассисаи тақриздиханда аз ҷониби Мансурзода Амиршоҳ Мансур, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, сардори факултети №2 Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон, омода карда шуда, он дар ҷаласаи кафедраи фанҳои давлатӣ-ҳуқуқии факултети №2 Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳокима ва ҷонибдорӣ карда шудааст. Дар ҷаласаи кафедра иштирок доштанд: 12 нафар. Натиҷаи овоздихӣ: «тарафдор» - 12 нафар, «зид» - нест, «бетараф» - нест. Суратҷаласаи кафедра таҳти №1 аз 25 августи соли 2025.

Раиси семинари васеи илмӣ-назариявӣ,
сардори кафедраи фанҳои давлатӣ-ҳуқуқии
факултети №2 Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон,
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент

Каримзода У.К.

Ташхисгар, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ
(12.00.01), дотсент, сардори факултети №2
Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон

Мансурзода А.М.

Котиби семинари васеи илмӣ-назариявӣ,
сардори кабинети кафедраи фанҳои
давлатӣ-ҳуқуқии факултети №2
Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон,
майори милитсия

Қурбонзода Ҷ.Ғ.

Имзоҳои «Каримзода У.К., Мансурзода А.М. ва
Қурбонзода Ҷ.Ғ.»-ро тасдиқ менамоям:
сардори шӯъбаи кадрҳои
Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон,
подполковники милитсия

Саидзода А.Р.

«25» август соли 2025